Niets menselijks is God en de Bijbel vreemd

Geweld in de Bijbel, wat moet je ermee? Het is een vraag waarmee Hans Ausloos, hoogleraar aan de theologiefaculteit van de *Université Catholique de Louvain*, vaak wordt geconfronteerd. Hij besloot er een boek aan te wijden. Met *Geweld - God - Bijbel* wil hij mensen sleutels aanreiken om het Bijbelse geweld te duiden. Ook hoopt hij dat het boek ertoe kan bijdragen dat gewelddadige passages niet langer worden verzwegen.

Hans Ausloos, **Geweld - God - Bijbel**, Averbode, Averbode, 128 blz.

Bestellen kan via www.kerknet.be – Klik op shop.

Kelly Keasberry

"Vooral naar aanleiding van *Bloedboek* van Dimitri Verhulst kreeg ik veel vragen", begint Hans Ausloos. "Mensen wilden weten of dat geweld echt allemaal in de Bijbel staat. Hoewel Verhulst er op zijn karakteristieke manier nog een extra dimensie aan toevoegde, stelt hij au fond een terechte vraag. Wat met al dat geweld in de Bijbel?"

Straf

"Ik denk dat geweld menselijk is", verklaart de exegeet. "Het maakt deel uit van het menszijn en kreeg derhalve een plaats in de Bijbel als menselijke literatuur. Telkens opnieuw verschijnen er misdaadromans of films waar een vleugje geweld in zit. Mensen zijn er op de een of andere manier door geïntrigeerd. Ik denk dat dat deels verklaart waarom ook in oude Bijbelse teksten op het eerste gezicht bruut geweld naar voren komt. Dat thema wordt door de auteurs gebruikt om een bepaalde boodschap uit te drukken."

"Geweld maakt deel uit van het menszijn en daarom van de Bijbel."

"Verhalen van het oude Israël zijn al vanaf het boek *Genesis* verhalen waarin God straft wanneer Israël iets verkeerds heeft gedaan", vervolgt Ausloos. "Dat begint bij het paradijsverhaal. De hof van Eden is geen beschrijving van hoe het is geweest, maar een utopie, een droom van hoe de wereld zou moeten zijn. Toch doen zich daar al de eerste tekenen van geweld voor. De man vervormt de woorden van de vrouw; hij wil haar als het ware naar zijn hand zetten. Ook na het paradijsverhaal doet de mens herhaaldelijk wat niet goed is in Gods ogen. Straf is een 100 procent menselijk concept. We vinden het vreemd als dat op God wordt toegepast, maar de Bijbel maakt nu eenmaal gebruik van antropomorfe beelden. Zelfs door de geweldteksten spreekt het geloof dat God een bevrijdende God is die aan de kant van de onderdrukten staat."

Zegen en vloek

In het verhaal van de uittocht uit Egypte slaat God de Egyptenaren met tien plagen; Hij laat daarbij zelfs de eerstgeboren Egyptische kinderen sterven. "Een verschrikkelijk verhaal, maar wel een antwoord op de schreeuw van Israël", zegt Ausloos. "God heeft de jammerklachten van het onderdrukte volk Israël gehoord en Hij bevrijdt hen. Er zijn ook teksten over sociale wetten die we in geen geval mogen toepassen op onze tijd. Maar je kunt wel gaan kijken naar het waarom van zulke wetten. In het principe van 'oog om oog, tand om tand' bijvoorbeeld, dat volgens het boek *Leviticus* door Mozes aan de Israëlieten werd voorgehouden, zit een vorm van rechtvaardigheid. Het houdt bescherming in; een straf op gelijke hoogte die niet zwaarder mag zijn dan het misdrijf. Een ander principe is dat van zegen en vloek. Heel *Deuteronomium* draait daarom en eigenlijk leren we dat ook aan onze kinderen. Je moet goed studeren, want dan zal je slagen. Als je voorzichtig bent onderweg, krijg je geen ongeluk. Als je goed eet, word je niet ziek. Zulke teksten leggen op een bepaalde manier getuigenis af van het geloof in een rechtvaardige wereld. Dat werkt natuurlijk maar ten dele, want wat als het lijden de rechtvaardige treft? Als een onschuldige in de miserie zit? Die vragen komen aan de orde in het boek *Job* – dat is weer een andere manier van reflecteren op God."

Hans Ausloos. © *kk*

Woord van God

"De Bijbel staat vol contrasten, dus je kunt er alle mogelijke kanten mee op. Je kunt hem gebruiken om geweld te legitimeren, wat gebeurde met de slavernij in de Verenigde Staten en de apartheid in Zuid-Afrika. Maar evengoed kun je met de Bijbel in de hand pacifisme gaan prediken. Maar noch het één noch het ander nemen de Bijbelse teksten als dusdanig serieus", stelt Ausloos. "'Het Woord van God voor ons vandaag', ik geloof daar niet zo in. Kan de Bijbel wel toegepast worden op ons leven? Moeten we niet de vreemdheid van de Bijbel eerst en vooral ernstig nemen? Doen we dat niet en gaan we de Bijbel gewoon toepassen, dan stoten we gegarandeerd op de geweldteksten."

Onrecht

Door de gewelddadige passages aan de kant te schuiven, is het probleem volgens hem niet opgelost. "Al in de 2de eeuw probeerde ene Marcion alle gewelddadige teksten uit de Bijbel te verwijderen. Er bleef niet veel over. Is zo'n uitgezuiverde Bijbel ideaal? Doet die geen onrecht aan onze werkelijkheid? Ik denk dat het vooral tekenend is voor mensen om naar zo'n perfect beeld te verlangen. Dat gaat mooi wanneer we met ons hoofd in de wolken lopen en alles goed gaat, maar als ons de duvel wordt aangedaan, dan verlangen we er misschien naar dat God die slechteriken op hun plaats zet. Dat klinkt misschien wreed en eigenaardig, maar kijk eens op sociale media. Het is zo menselijk."

Evolutie

"Exegese is wezenlijk. Bijbelse teksten moeten worden uitgelegd, rekening houdend met het feit dat ze zijn geschreven in een historische context die niet de onze is en dat ze geloof in God proberen uit te drukken." Denkt Ausloos niet dat de westerse mens al dat oudtestamentische geweld wat ontgroeid is? "Als ik zo rondkijk, heb ik niet die indruk", antwoordt de Bijbelwetenschapper. "Geweld is zo menselijk. Net als liefde en het lijden, dat zijn we ook niet aan het ontgroeien. We zijn geneigd een evolutie te willen zien. Om bijvoorbeeld te willen geloven dat het Nieuwe Testament vreedzamer is dan het Oude. Maar dat is een gevaarlijke houding. De Bijbelse geschiedenis is te complex. Ook het beeld van een gewelddadige God is bovenal een beeld te midden van vele andere. Er is in de Bijbel niet één uniform spreken over God. Het is een nadenken, reflecteren en getuigen dat verschillende vormen aanneemt. Precies omdat wie God is, niet uitspreekbaar is. Hij is het die ons voortdurend overstijgt. Daarover proberen we zinvol iets te zeggen en we doen dat aan de hand van verhalen en menselijke voorstellingswijzen." III

"De tien plagen van Egypte, een verschrikkelijk verhaal, maar wel een antwoord op de schreeuw van Israël", zegt Hans Ausloos.
Foto: Lawrence Alma Tadema, **De dood van de eerstgeborene van de Farao (Exodus 12, 29), 1872.** © *Rijksmuseum Amsterdam*